අශෝක ධර්මය හා පාලනය

බණ්ඩාරවෙල විමලධම්ම හිමි
බුද්ධශ්‍රාවක ධර්ම පීඨය - අනුරාධපුර

ලෝක ඉතිහාසය දෙස බලන විට අශෝක තරම් ශ්‍රේෂ්ඨ නරපතියෙක් මේ දක්වා ලොව පහළ නොවූයේ යැයි කීම අතිශයෝක්තියක් නොවේ. මොහුගේ මුල් කාලයේ නාමය වශයෙන් දැක්වෙන්නේ "දේවානම් ප්‍රිය පියදස්සී" යන්නය. මොහු විසින් කොටවන ලද සැම සෙල් ලිපියකම සඳහන් වන්නේ ද මේ නාමය. අශෝක යන නම සොයා ගන්නා ලද්දේ 1915 දී හමුවුන 'මස්කි' සෙල් ලිපියෙනි. මෞර්ය වංශයට අයත් මොහු වංශය නමැති ආකාශය දීප්තිමත් කළ පූර්ණ චන්ද්‍රයා බඳු විය. අශෝකයන් මුල් කාලයේදී ශිව භක්තිකයකු වුව ද, පසු කාලයේදී බුදුදහම වැළඳගෙන එහි ව්‍යාප්තිය සඳහා විශාල මෙහෙයක් ඉටුකළ බව ශාසන ඉතිහාසය දෙස බලන අපට පෙනේ. මුල් කාලයේදී සොහොයුරන් මැරීම, විවිධ දේශයන් යටත්කර ගැනීම සඳහා සටන් වැදී විශාල වශයෙන් මිනිස් ඝාතන කිරීම වැනි චණ්ඩ ක්‍රියා අනුව හැසිරුන බැවින් චණ්ඩාශෝක නමින් හැඳින්වුණි.

ක්‍රි. පූ. 269 දී සිංහාසනාරූඪ වූ අශෝක රජු මුල් අවුරුදු කීපය ගත කළේ තම අධිරාජ්‍යය තහවුරු කර ගැනීමටය. එනිසා දක්ෂිණ භාරතයෙහි ද ස්වකීය ආඥා චක්‍රය පැවැත්වීමේ බලාපොරොත්තුවෙන් කාලිංග දේශය ද ආක්‍රමණය කළේ ය. කාලිංග යුද්ධයේදී ලක්ෂ-යක් පමණ මැරුණු බව ද, එක්ලක්ෂ පණස්දහසක් පමණ සිර භාරයට ගෙන රටින් පිටුවහල් කළ බව ද, සෙසු මියගියවුන්ගේ සංඛ්‍යාව විශාල බව ද සඳහන් වේ. එමෙන්ම මේ දරුණු මනුෂ්‍ය ඝාතනය නිසා තමන් කණගාටු වන බවද අශෝක රජු විසින් කරවන ලද තෙලෙස් වන ෂාබාෂ්ගර්හි ලිපියෙන් පැහැදිලිවේ. අශෝක රජුගේ ජීවිතයේ විශාල පෙරළියක් සිදුවූයේ කාලිංග යුද්ධයෙන් පසුවය. එහිදී ලක්ෂයකට අධික ජන සංඛ්‍යා-වක් මරුමුවට පත්වීම නිසා රජු කළකිරීමට මෙන්ම කොසන් සුන් තාවයකට ද පත්විය. මේ පිළිබඳව අදහසක් දක්වන බටහිර ශ්‍රේෂ්ඨ ලේඛකයකු වූ එච්. ජී. වෙල්ස් මහතා "එක් විශිෂ්ඨ ජයග්‍රහණයකින් පසුව නවත් යුද්ධයක් නොකරන්නට සිතූ එකම අග්‍ර රාජ්‍යා අශෝ-කය" යනුවෙන් සඳහන් කර ඇත.

මෙසේ කාලිංග යුද්ධයෙන් පසුව ජීවිතය පිළිබඳ මහත් කළකිරීමකට පත්ව සිටින අවස්ථාවකය නිග්‍රෝධ සාමණේරයන් වහන්සේ මුණ ගැසුණේ. ඉන්පසු නිග්‍රෝධ සාමණේරයන් වෙතින් බුදු දහම පිළිබඳ සාමාන්‍ය අවබෝධයක් ලබා බෞද්ධයකු වී බුදු දහම වැළඳ ගත් බව සමන්තපාසාදිකා අට්ඨකථාවේ මෙන්ම වංශ වලද සඳහන් වේ.

අශෝක අධිරාජ්‍යා බුදු දහමට නැඹුරුවීමෙන් පසු අමුතුම ධර්ම මාර්ගයක් අනුගමනය කළේ ය. ඔහුගේ ඒ ධර්මය ගොඩ නගා ගැනීමට බුදු දහම බෙහෙවින් ඉවහල් කරගෙන ඇති බව පෙනේ. "බණ්ඩකාර" වැනි අය අශෝක චින්තන විධිය ජෛන ආගම අනුව සකස් වූවක් යැයි කීවත් එය පිළිගැනීමට තරම් සාධක හමුනොවේ. හින්දු ජෛන වැනි ආගම්වල ඇති කරුණු වලට සමාන අදහස් ඇති බව ඉතා කලාතුරකින් දක්නට ලැබු-ණත් අශෝක ධර්මයේ බෙහෙවින් සඳහන් වන්නේ බුදු දහමට සමාන අදහස් ය. අශෝක ධර්මය බුදු දහම ඇසු-රෙන් සකස් වී ඇති බව පිළිගැනීමට සාධක විරළව දක්නට ඇත. අශෝක සෙල්ලිපි දෙස බලන විට බුදු-රජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරණලද මංගල, සිඟාලෝවාද, අරියවංශ, අනාගත භය, නාලක, රථ විනීත රාහුලෝවාද යන සූත්‍රයන්හි ගැබ්වී ඇති අදහස් පැහැදි-ලිවම දක්නට ලැබේ. අශෝක අහිංසාවාදී ක්‍රියා මාර්ගයක් අනුගමනය කළ රජකු ලෙස ඔහු විසින් කරණ ලද ප්‍රකාශ දෙසත්, ලියවන ලද සෙල්ලිපි දෙසත් විමසීමෙන් බලන විට මනාව පැහැදිලි වේ. "සියලු සත්ත්වයෝ මගේ දරුවෝ ය. මගේම දරුවන් කෙරෙහි මෙන් ම ඒ සැම ප්‍රජාවගේම මෙලොව පරලොව යහපත ද සැපත ද සඳහා වෙහෙසීමට මම ආශා ඇත්තෙමි" යන ප්‍රථම මෞලි ලිපියෙන් රජුගේ අවිහිංසාවාදී චින්තන රටාව අවබෝධ කර ගත හැකි වේ.

අශෝක ධර්මයට බෞද්ධ ආභාෂය කෙතෙක් දුරට බලපා ඇත් ද යන්න ඔහු විසින් ලියවන ලද සෙල්ලිපි පාඨ අනුව සිතා ගත හැකි ය.

- බිලි පූජාව සඳහා සතුන් නො මැරිය යුතු යි.
- සතුන් නොමැරිය යුතුය.
- මෙහෙකරුවනට යුතුකම් ඉටුකිරීම. ගුරු ගෞර-වය ඇති බව. මහණ බමුණන්ට පරිත්‍යාගය.
- අය වැය දෙකෙහි මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව යහපති.
- සීලයෙහි පිහිටිය යුතුයි.
- ධර්ම දානයට සමාන දානයක් නැත.
- බුදුන් වදාළ සියල්ලම සුභාෂිතය.

යනාදී වශයෙන් සඳහන් වන අශෝක ගිරි ලිපි පාඨ කියවා බැලීමේදී ඔහු එදා සමාජයට දීමට උත්සාහකර ඇති ධර්මය පිළිබඳව මනා අවබෝධයක් ඇතිකර ගත හැකිය. මොහුගේ මේ ධර්ම මාර්ගය උද්දීපනය කර ගැනීම සඳහා නිරතුරුවම බුදු දහමේ ආභාෂය ලබා ඇති බව පෙනේ. අශෝක තම ධර්මය පෝෂනය කර ගැනීම සඳහා බුද්ධ ධර්මයේ පමණක් නොව හින්දු ජෛන වැනි ආගම් වල ද යම් කිසි යහපත් ධර්ම මාර්ගයක් වී නම් එය ද උපයෝගී කරගෙන ඇත. එයට නිදසුනක් වශයෙන් එක් සෙල්ලිපි පාඨයක් මෙසේ ඉදිරිපත් කළ හැකිය.

"මා විසින යම්කිසි පරිශ්‍රමයක් දරනවා නම් ඒ සියලු සත්වයන්ට ගෙවිය යුතු ණයෙන් නිදහස්වීම පිණිසය. ඔවුන් මේ ලෝකයේ සැපෙන් ජීවත්ව පරලෝකයේත් සුගතියකට යෑමට මඟපෙන්වීම මගේ යුතුකමයි" යනු එක් සෙල්ලිපි පාඨයකි.

මෙම සෙල්ලිපියේ සඳහන් වන අදහස හින්දු ධර්මයේ රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ ඉගැන්වූ අදහසකි. මේ අනුව බැලීමේදී ප්‍රකට වන කරුණක් නම් අශෝක ධර්මය සෑම ආගමකම ඇති සද්ධර්මයන් මධ්‍යස්ථ ලෙස රැගෙන එක්තැන් කරන ලද්දක් වශයෙනි. බුද්දහමේ දක්වෙන චතුරාර්‍ය සත්‍යය, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැනි ගැඹුරු ධර්මයන් කෙරෙහි ඔහුගේ අවධානය යොමු නොවුනත්, එදිනෙදා ජීවිතය සාර්ථක කර ගැනීමට ඉවහල්වන මාතා පිතු උපට්ඨානං, දානංච ධම්ම චරියාච, ඤාත කානංච සංගහො, එකෙන භොගෙ භුඤ්ජෙය්‍ය, භොජනම්හිච මත්තඤ්ඤා වැනි පාඨයන්ගේ අදහස් ඇති සෙල්ලිපි සකස් කර ඇත. බුදු දහමේ බොහෝ සූත්‍ර පාඨවල එන අදහස් සඳහන් වන අතර, ධම්ම පදයේ ගාථා හා සමාන අදහස් ඇති සෙල්ලිපි පාඨ සුලභය.

සුදස්සං වජ්ජං අඤ්ඤෙසං - අත්තනො පන දුද්ද සං, උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය - ධම්ම සුචරිතං චරෙ, සබ්බදානං ධම්ම දානං ජිනාති යනුවෙන් ධම්ම පදයේ සඳහන් ගාථා පදයන්ගේ අර්ථානුසාරයෙන් කරන ලද සෙල්ලිපි දක්නට ලැබේ. සමස්තයක් වශයෙන් ගෙන අශෝක රජුගේ අදහස් දෙස බලන විට ධම්ම පදයේ එන......

"අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං - අසාධුං සාධුනා ජිනෙ
ජිනෙ කදරියං දානෙන - සච්චෙන අලික වාදිනං"

යන ගාථාවෙහි අදහස් මුද්‍රන්පත් කර ගෙන අශෝක රජු විසින් තම රාජ්‍යයෙහි පාලන කටයුතු දැහැමෙන් සෙමෙන් කළ බව බෞද්ධ සංස්කෘතිය හැදෑරීමේදී දැනගන්නට ලැබේ.

මහා ඇලෙක්සැන්ඩර්, ජූලියස් සීසර්, නැපෝලියන් වැනි මහා වීරයන්ගේ රාජ්‍ය පාලනයන් පිළිබඳ ඉතිහාසයේ සඳහන් වුව ද අශෝකයන්ගේ පාලනය ඔවුන් හා සම කළ නොහැකිය. එයට හේතුව නම් දිග් විජය අතින් ඔවුන් අශෝක රජු අභිබවා සිටියත් රටෙහි ජනතාව තුළ ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනයක් ඇති කිරීමෙහි ලා ඔවුන්ගෙන් වූ සේවාවන් පිළිබඳ සඳහන් නොවීමය.

අශෝක රජු යටතේ පාලනය වූ භූමි ප්‍රදේශය ඉතා විශාලය. ඉන්දියාවේ බටහිරින් සූණාපරන්ත, සුරාෂ්ටය, බටහිරින් අවන්තිය යන පෙදෙස් ඇතුළුව අරාබි මුහුදේ නැගෙනහිර වෙරළ දක්වාත්, ගිනිකොනින් කළිඟු රට වසාගෙන බෙංගාල බොක්කේ බටහිර වෙරළ දක්වාත්, දකුණින් සවර්ණගිරි පළාත ඇතුළුව කෘෂ්ණ - තුංග භද්‍රා යන නදී දෙක ඇසුරුකොට ගෙන පවත්නා පෙදෙස දක්වාත්, වයඹදිගින් උත්තර පථය හෙවත් ගන්ධාරය ඇතුළුව පුෂ්පපුරය දක්වාත්, උතුරින් හිමවත දක්වාත් පැතුරුණි.

—

ඉහත දක්වන ලද පාඨය අනුව අශෝක රජු යටතේ පාලනය වූ භූමි ප්‍රදේශය කොතරම් විශාල වූවක්දැයි සිතා ගැනීමට එතරම් අපහසු නොවේ. මෙවැනි විශාල භූමි ප්‍රදේශයක් ඉතාම සාමකාමී ලෙසත්, ධාර්මික ලෙසත් පාලනය කළ බව ඉතිහාසය කියාපායි. නිරවුල් ලෙස රාජ්‍ය පාලනයක් කර ගෙන යෑමට හැකි වූයේ බුදු දහමේ ආභාෂය ලබාගත් බැවින් යැයි සිතිය හැකිය. බුදු දහමට අනුව රාජ්‍ය පාලනය කළ රජකු ලෙස මොහු හැඳින්වීමට හැකි බව පෙනේ. සෑම පාලකයකු තුළම නිරතුරුව පැවතිය යුතු යැයි බුදු දහමෙහි දක්වෙන දානය, ප්‍රිය වචනය, අර්ථ චර්යාව, සමානාත්මතාවය යන සතර සංග්‍රහ වස්තු නියමාකාරයෙන්ම ඉටුකළ රජෙකි ධර්මාශෝක. එමෙන්ම,

දානං සීලං පරිච්චාගං - අජ්ජවං මජ්ජවං තපං
අක්කොධො අවිහිංසාච - ඛන්තීච අවිරෝධතා

යනුවෙන් දක්වෙන දසරාජ ධර්මය අනුගමනය කරමින් පාලන කටයුතු කළ බව ඓතිහාසික තොරතුරු අනුව සිතාගත හැකිය. මෙම ධර්ම මාර්ගයන් මත ගොඩනැගුණු පාලන රටාව අශෝක අධිරාජ්‍යය තහවුරු කර ගැනීමට උපකාරී විය. මොහුගේ පාලන කාලය තුළ විරුද්ධව කිසිම බලවේගයක් පැනනැගුණු බවට සඳහනක් නැත.

අශෝක පාලනය තුළ දක්නට ඇති තවත් විශේෂ ලක්ෂණයක් නම් රටවැසියන් අතර අන්‍යොන්‍ය සම්බන්ධතාව දියුණු කර ගෙන රට පාලනය කිරීමයි. රටවැසියා හා සමීප සම්බන්ධතාවයකින් මොහු කටයුතු කර ඇත. ඒ බව ඔහු විසින් ලියවන ලද සෙල්ලිපි වලින් හා කරන ලද ප්‍රකාශ වලින් පැහැදිලි වේ.

"රාජ්‍යයේ කටයුතු පිළිබඳව කොතරම් වෙහෙස වුවත් මා තෘප්තියට පැමිණෙන්නේ නැත. රටවැසියන්ගේ හිතසුව පිළිබඳව වැඩ කිරීම මගේ යුතුකමය. සෑම රාජකීය කටයුත්තක්ම නොපිරිහෙලා ඉටු කිරීම මට භාරය. ලෝකයේ දියුණුව සඳහා කටයුතු කිරීමට වඩා කාර්‍යයක් මිහිපිට නැත."

මේ ශිලා ලිපි පාඨය අනුව බලන විට පැහැදිලි වන්නේ ද රජතුමා රටවැසියන් කෙරෙහි කොතරම් ඇල්මකින් තම පාලන කටයුතු කළා ද යන්නයි. කාලිංග ශිලා ලිපියෙන් ද "රටවැසි සියලු මනුෂ්‍යයන්ම මගේ දරුවන් හා සමානය" යනුවෙන් සඳහන් කර ඇත.

මෙසේ ඉහත දක්වන ලද කරුණු ඇසුරින් අපට පැහැදිලි වන්නේ ධර්මාශෝක මහාධිරාජයා බුදු දහමේ ආභාෂය නොමඳව ලබා අහිංසාවාදී ධර්ම මාර්ගයක් තුළින් පාලන කටයුතු කළ බවය. එසේම බෞද්ධ ප්‍රතිපත්ති අගය කළ රජකු වශයෙන් එම ධර්ම කරුණු නියමාකාරයෙන් පිළිපදිමින් ශ්‍රේෂ්ඨ පාලකයකු වශයෙන් දඹදිව විශාල ප්‍රදේශයක් තම අණසක යටතේ පාලනය කළ බවත්ය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ :

ධර්මාශෝක රජතුමා හා බෞද්ධ ශිෂ්ඨාචාරය :
ඩබ්. එස්. කරුණාරත්න මහතා

අශෝක චරිත : ගුණපාල සේනාධීර මහතා

ලක්දිව ඔසාගෙන අදහස් : මොරටුවේ ශාසනරතන හිමියෝ